

status, unde commode vocari non possit.

119. *Si absentes commode vocari non possunt, puta, ob periculum ex mora imminens Ecclesie, possunt et debent alii procedere ad electionem. In praxi quid observandum circa hoc?* — Et hoc ultimum notanter additur juxta cit. c. *Quia propter*, h. t. Quia, si periculum adsit in vocando, sive in longiori mora ob majorem distantiam unius vocalium, tunc ne ejusmodi mora sit damnosa Ecclesie, possunt et debent alii ad electionem procedere, cæteris longe distantibus non vocalis; prout desumitur ex c. *Cum inter universas*, 18, et c. *Quod sic*, 28, de *Elect.* In quo posteriori loco, loquente de vocandis ad electionem, notabiliter additur clausula illa: « Si tamen sine periculo potuerint convocari: » juncta Glossa ibid. vers. *Sine periculo*. Quale periculum adesse censeretur, si ex diuturniori dilatione electionis, puta ob quorundam absentiam, immineret periculum schismatis, seditionis, intrusionis, vel abusus laicæ potestatis, aut hujusmodi gravis mali. Abbas in c. *Coram*, n. 3, h. t.; Piringh eod. num. 127, et alii. Atque ob hoc in cit. c. *Quia propter*, notanter additur ly « Et commode possunt interesse, » ubi Joan. Andreas numer. 9, et Abbas numer. 5, et Barbosa in *Collectan.* numer. 12, et Miranda in *Manual. prælat.* tom. II, quæst. 23, art. 6, concl. 3, citans unanimem doctorum, recte asserunt, quod istud potius intelligendum sit de commoditate Ecclesie, quam personæ: nam commune bonum Ecclesie debet prævalere particulari privatorum.

In praxi vero bonus iudex arbitrabitur, quando, et a quo loco vocandi sint absentes; qui tamen in non vocando observabit consuetudinem, et in vocando vitandum periculum, ut loquitur Joan. Andreas cit. n. 9, post Hostiensem. Postquam vero per ipsum fuerit conclusum, ac determinatum, qui commode vocari nequeant juxta hæc dicta, sine eorum præsentia celebrari poterit electio. Barbosa, et Miranda, ubi supra. Et si per non vocatos moveatur, ad eum superiorem, cujus est electionem confirmare, pertinebit postea judicare, num quis absentiam commode potuisset, ac debuisset vocari, nec ne. Layman in c. *Coram*, 2, h. t. Porro, quid sentiendum de procuratoribus per vocales absentes constituendis, nec non de vocalibus infirmis, vel absentantibus, ex professo declarabitur infra § 8, per totum.

120. *Electio nequit fieri, nisi adsint due*

partes vocandorum; et qui in his computentur?

— Prædictis tamen adde cum Abbate in cit. c. *Quia propter*, n. 5, et Fagnano, ibid. n. 40, quod quidem electio fieri non possit, nisi sint præsentibus duæ partes vocandorum, arg. l. *Nulli*, et l. *Plane*, ff. *Quod cujusque universit. nom.* ubi non valet actus universitatis, nisi « cum duæ partes adessent, aut amplius quam duæ: » ac proinde, si ex duodecim vocalibus quinque fuissent contempti, electio ab aliis septem celebrata non solum esset ad illorum contemptorum prosecutionem irritanda, sed etiam ipso jure invalida. Nihilominus in hoc duarum partium numero non sunt computandi, nisi qui debent, et volunt, et possunt commode interesse. Nam nolentes interesse, fecerunt se alienos; sicque non sunt computandi in numero eorum, quibus competit jus eligendi: idemque dicendum de iis, qui ob defectum sacri ordinis, vel ætatis, aut ob aliud vitium vocem in electione non habent, aut ob nimiam distantiam vocari nequeunt; Glossa magna in Clem. *Quod circa*, h. t.

121. *Scrutatores, quot, et quales sint assumendi?* — Queritur IV. Qua ratione scrutatores constitui, et coram ipsis scrutinium fieri debeat? Resp. I. Postquam eligentes, ut supra, capitulariter sunt congregati, oportet, ut per ipsos constituantur tres scrutatores, seu « assumantur tres de collegio fide digni, qui secreta et singillatim vota cunctorum diligenter exquirant, et in scriptis redacta mox publicent in communi; » ut loquitur concilium generale in sæpe cit. c. *Quia propter*, h. t. relatum. Ex quibus verbis colligitur, quod spectato rigore juris scrutatores isti debeant assumi per collegium, ac proinde non se ultro ingerere; alioquin enim redderentur suspecti, ut l. *Quia omnia*, § fin. ff. *de Procurat.* Item, quod tres assumi debeant scrutatores, non plures, vel pauciores. Insuper quod ipsi debeant esse viri fide digni: ita videlicet, ut vota singulorum fideliter exquirant, et in scriptis redacta publicent; talesque existant, coram quibus libere, ac secure, votum suum quisque suffragantium dare valeat. Et tandem, quod hi sint assumendi de collegio, et non aliunde, prout sonat littera.

122. *An tres sint de substantia electionis?* — Et quidem hæc esse de substantia electionis, censent multi doctores; uti videre est apud Abbatem, ubi supra, num. 13. Fagnanum, loc. cit. num. 42, et seqq. et Layman in d. c.

Quia propter, num. 3, h. t. hanc sententiam appellans communem. Verum Glossa in d. c. *Quia propter*, vers. *Sanior*, h. t. censet hæc non spectare ad substantiam electionis: quæ sententia in praxi teneri potest, ubi vel de antiqua consuetudine receptum fuit, ut extranei, clerici tamen, assumantur in scrutatores, prout in pluribus Germaniæ Ecclesiis usu receptum esse, testatur Piringh, h. t. n. 163; vel ubi ob paucitatem eligentium tres scrutatores de collegio haberi nequeunt, puta, quia totum collegium in tribus, vel duobus consistit. Alioquin vero consultum non est, a verbis adeo claris concilii generalis, et communi aliorum opinione in consulendo, practicando, et judicando recedere: ut inquit Fagnanus, loc. cit. num. 44, post Bertrandum, consil. 187, num. 1.

123. *Eorum officium.* — Resp. II. Scrutatores taliter assumpti (quos consultum est emittere juramentum de fidelitate, et secreto servando) tenentur secreta, ac singillatim vota singulorum exquirere; alioquin electio est irrita. Patet hoc ex allegatis verbis concilii generalis, et c. *Ecclesia vestra*, 37, h. t.

124. *Debent exquirere vota singulorum secreta.* — Et quidem secreta debent exquiri vota singulorum, non autem publice, aut in communi: sive dein electores viva voce dent votum, nominando videlicet illum, quem eligunt, cujus nomen postea a scrutatoribus, vel saltem a publico notario scriptis annotetur: prout videtur requirere textus in cit. c. *Quia propter*, et tenet Fagnanus ibid. n. 63, h. t.; sive singuli electores schedulam voto suo notatam, et complicatam adferant, ac in vas aliquod, vel calicem ad ipsum præparatum deponant. Utroque enim modo possunt vota dari, censenturque dari secreta; eo quod dentur in secreto, ac seorsim ab aliis, qui sunt de collegio, sicque liberius. Suarez, tom. IV, de *Religione*, tract. VIII, lib. II, cap. v, n. 9, et 10; Garcias, part. V, de *Beneficiis*, c. IV, n. 288 et 289; Ascanius Tamburinus, tom. I, de *Jure abbatum*, disp. 5, cap. VI, num. 40; Barbosa, lib. I, *Juris Eccles. univers.* cap. XIX, num. 201; Piringh h. t. num. 166, et alii: et concordat consuetudo, etiam in curia Romana approbata, utpote per quam electiones in schedulis factæ absque ulla dubitatione recipiuntur, et confirmantur, etiam sine clausula *Supplentes*, etc.

125. *Ac singillatim, et quomodo?* — Insuper vota electorum debent exquiri singillatim: ac proinde non sunt audiendi bini et bini.

sed unus post alterum, ut sic liberius in votando procedere possint. Prout in simili testes, ut eo liberius testificentur, singillatim, ac diligenter examinandi sunt; alioquin eorum depositio non valet, c. *Venerabili*, 52, et c. *Cum causam*, 37, de *Testibus*.

126. *Possunt tamen adhiberi testes, et notarius.* — His duabus tamen conditionibus non obstantibus, dum scrutatores vota exquirunt singulorum, bene possunt adhiberi testes, et publicus notarius, ad tollendam videlicet omnem suspicionem fraudis, et dandum, si opus fuerit, testimonium veritati: prout in simili etiam testes examinari possunt in præsentia aliquorum, ut possint convinci de falso, si forsitan postea negare vellent, se talia deposuisse. Abbas cit. num. 13; Zerola, in *Praxi episcopali*, §. *Electio, in forma instrumenti electionis*, et alii. Quamvis recte notet Greg. Tholosanus, de *Electione*, cap. XVI, num. 3, quod nec testes, nec publicus notarius debeat necessario adhiberi, sed sine ipsis vota a scrutatoribus exquiri valeant.

127. *Scrutatores etiam exquirere debent vota cunctorum.* — Insuper oportet, ut scrutatores « exquirant vota cunctorum » adeo ut si vel unicus ex præsentibus electoribus præteriretur, seu non exquireretur a tribus scrutatoribus, electio foret nulla. Abbas, loc. cit. num. 16, et Fagnanus, n. 49, citans Joan. Andream, et alios. Cæterum juxta practicam meliorem et communiorem, scrutatores scrutantur se ipsos, et quidem primo loco, ita ut duo ipsorum semper scrutentur tertium ante scrutinium aliorum. Abbas, n. 9; Fagnanus, n. 50; Zerola, ubi supra, et alii.

128. *Et quidem diligenter.* — Additur autem in textu allegato, « diligenter exquirant: » interrogando videlicet non solum, in quem electores velint consentire (si vota dentur viva voce), sed etiam, qua de causa, et ob quæ merita, vel qualitates ejus, et quo zelo moveantur ad tale subjectum eligendum: alioquin enim non adeo bene posset fieri collatio meriti ad meritum, et zeli ad zelum, de qua statim dicitur. Imo alicubi idcirco imponitur juramentum, vel saltem electores a scrutatoribus adjurantur sub periculo animæ suæ, ut velint eligere eum, quem digniorem ac Ecclesie magis utilem esse judicaverint. Notant tamen citati auctores istud non esse de substantia electionis, sicut de substantia est, ut exquirant.

129. *Vota sunt in scriptis redigenda? et a quo?* — Sequitur in textu, « Et in scriptis redacta,

mox publicent in communi. » Quibus verbis contineri duo substantialia electionis, tenet Glossa ibid. *ŷ. Sanior.* et sequuntur auctores præcitati, aliique communiter. Et quidem scriptura requiritur, ut per eam eo magis constare possit de consensu singulorum, quæ proinde impræsentiarum est de substantia actus: quamvis sufficiat, sive per ipsos scrutatores (quod magis videtur esse de mente textus), sive per publicum notarium vota illa in scriptis redigantur, eo quod textus loquatur indistincte, ut inquit Abbas, loc. cit. n. 9, post Glossam ubi supra. *ŷ. Redacta.* et Fagnanus, n. 53, citans alios. Quomodo autem mox post vota in scriptis redacta eorum publicatio in communi, sive publicatio scrutini fieri debeat, commodius dicitur infra. § 12, n. 285, et 286.

130. *Post publicatum scrutinium, statim collatio votorum est facienda.* — Quæritur V. An, et quomodo post publicatum scrutinium, teneantur scrutatores procedere ad collationem votorum? Resp. I. Certum est, atque unum ex substantialibus electionis, quod scrutatores post publicatum scrutinium statim, atque nullo actu contrario intermedio, nulloque prorsus appellationis obstaculo interjecto, debeant procedere ad faciendam collationem votorum. Ita textus in cit. c. *Quia propter.* h. t. et Glossa ibidem. *ŷ. Sanior.* et Abbas, n. 16; Fagnanus, n. 57, et 58, et alii.

131. *Quid agendum, si scrutatores velint eam differre?* — Et hoc adeo verum est, ut si scrutatores de industria, et in fraudem canonis moram trahere, et collationem votorum, ipsamque electionem communem (de qua § 12, n. 284, et seqq.) differre conentur, ut sic ipsa tanquam non facta incontinente, sed primum post intervallum, declaretur irrita: possit sive electus, sive quicumque alius ex capitulo implorare officium superioris (sive præsidis in capitulo, ut explicat Miranda, tom. II. *Manual prælat.*, cap. XXIII, art. 25, aut ejus, ad quem cæteroquin spectat confirmatio electionis, ut post Joan. Andream, et alios, inquit Abbas; in c. *Publicato.* n. 58, fin. h. t.) qui dictos scrutatores compellat ad faciendam ejusmodi collationem, et electionem, juxta l. c. *Publicato.* 58, h. t. Atque in hoc casu valebit electio, quamvis non fiat incontinente: quia fraus et dolus eorum non debet obesse nominato, ut inquit Glossa, fin. ibid. præsertim post imploratum incontinente officium judicis.

132. *Collatio illa debet esse numeri ad nume-*

rum, zeli ad zelum, et meriti ad meritum. — Resp. II. Collatio illa votorum, post publicatum scrutinium a scrutatoribus facienda non tantum debet esse numeri ad numerum, sed etiam zeli ad zelum, et meriti ad meritum: alioquin electio non valet. Ita communis; et patet ex d. c. *Quia propter.* h. t. ubi in collatione habita statuitur eligendus is, « in quem major et sanior pars capituli consentit: » nam major sanioritas capituli ex collatione zeli ad zelum, et meriti ad meritum, vel maxime dignoscitur. Accedit textus apertus in c. *In Genesi.* 55, et c. *Ecclesia vestra.* 57, h. t. ubi ob non factam collationem zeli ad zelum, et meriti ad meritum, irrita decernitur electio, utpele attentata contra formam concilii generalis jam allegati. Et hoc præcipue procedit, quando in discordia plures sunt electi: alioquin id patitur limitationes concl. seq. afferendas.

133. *Et qua ratione hæc triplex collatio fiat?* — Cæterum « Collatio numeri ad numerum » fit attendendo, quis electorum plura vota, et quidem valida, in sui favorem obtinuerit. « Collatio zeli ad zelum » fit considerando animum seu intentionem eligentium, ex quo videlicet motivo ducantur ad hunc eligendum: puta, an eligant sine carnali amore, nec ad gratiam hominum captandam, neque spe lucri, aut emolumentum cuiuspiam temporalis; sed solum secundum meritum vite eligendorum, et ad majorem Ecclesiæ utilitatem, arg. can. *Si ergo.* 8, q. 1, ac notat Glossa cit. c. *Ecclesia vestra.* 57, *ŷ. Non consenserit.* h. t. Huc etiam juvant auctoritas, dignitas, prudentia, vitæque integritas electorum, quæ verum ipsorum zelum ceteris paribus non parum commendant: quamvis hoc posterius locum non habeat, si vota dentur in schedulis, et non oretenus; cum constare scrutatoribus tunc non possit, quis hunc vel illum elegerit; ac proinde alicubi electores, ad contestandum suum zelum, solent præmittere juramentum de eligendo eo, quem spectatis omnibus digniorem, et Ecclesiæ utiliore esse judicaverint. Tandem « Collatio meriti ad meritum » fit spectando in electis majora ipsorum merita, quando plures sunt electi in discordia. (ADNOTATIO XXXIII.)

134. *In electione unanimi fit sola collatio numeri, zeli et meriti; quomodo?* — Resp. III. Si vero contingat fieri electionem unanimem, ita ut omnes in eundem concordent; tunc cessat collatio numeri ad numerum, zeli ad

zelum, et meriti ad meritum (non enim apparet alius coelectus, cum quo instituatur talis collatio), licet fieri debeat collatio numeri, zeli, et meriti; considerando videlicet tum numerum votorum, et an omnes præsentibus habuerint vocem activam; tum etiam, an elegerint ex zelo bono, et non per preces illicitas, pacta simoniaca, et hujusmodi: simulque, an ipsemet electus polleat meritis sitque idoneus ad talem dignitatem. Ita Abbas in cit. c. *Quia propter.* n. 10, et ibi Barbosa, num. 27, h. t. citans Francisc. Marcum, decis. 924, ante, n. 6, lib. I; Passerinus, cap. XIX, de *Electione.* n. 9; Sylvester, *ŷ. Electio.* II, vers. II, et alii. Idque clare desumitur ex c. *Si quando.* 9, h. t. in 6.

135. *Idem dicendum, si quis a duplo majori parte fuit electus. Contra sic electum nequit opponi, quod votum extenuat; bene tamen quod votum annullat.* — Et hoc ipsum procedit in casu, quo quis a duplo majori parte capituli electus fuit: nam etiam tunc numerus adeo excedens præfertur auctoritati, et præsumitur ibi major zelus; ac proinde sufficit sola collatio numeri, zeli, et meriti. Ita Abbas loc. cit. et alii. Nam allegatum c. *Si quando.* h. t. in 6, expresse loquitur de hoc casu, discernens, quod contra electum a duplo majori parte, vel contra electores ipsius, nihil a reliqua parte possit opponi, quod votum extenuet, objiciendo v. g. quod sit datum ab illitterato, vel existente in minori dignitate, etc. Quamvis bene possit opponi, quod votum penitus annullat, sive ipso jure nullum reddidit, ut puta ostendendo, quod votum fuerit datum a non habente jus eligendi, aut electio celebrata ab excommunicatis, vel in ipsa non sit servata forma substantialis, aut quid simile.

136. *In electionibus regularium fit sola collatio numeri ad numerum; et cur?* — Resp. IV. Insuper in electionibus regularium non alia collatio fieri solet, quam numeri ad numerum. Ita Passerinus, loc. cit. n. 7; Pirhing h. t. n. 184, et alii. Ratio est, quia, cum religiosi omnia sua pro Christo reliquerint, hinc ob perspectam eorum probitatem, vitamque religiosam dubitare non licet, quin ipsi bono zelo, et ex consideratione meritorum ipsius eligendi, processerint ad talem electionem faciendam. Unde si aliunde non constet de indignitate nominati in scrutinio, ea quoad regulares electio valebit, « quæ a majori parte capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione, vel consideratione habita) fuerit

celebrata; » prout de electionibus ministrorum Provincialium Fratrum Minorum, specialiter statuitur in Clem. *Exivi* § *Demum;* de *Verb. signif.*

137. — *Alia quorundam ratio refertur, ac rejicitur.* — Addunt plerique recentiores auctores aliam hujus conclusionis rationem: quia videlicet post concilium Trid. sess. 25, cap. VI, de *Regularibus,* horum electio debet fieri per vota secreta, sicque constare nequit scrutatoribus, quis eorum a saniori parte fuerit electus. Sed hæc ratio de industria tacetur: nam electio regularium, ac præsertim abbatissarum potest etiam fieri oretenus, ac viva voce, ut proinde scrutatores scire valeant, quis huic vel illi votum dederit, ut infra § 14, n. 333, dicitur: sicque hæc ratio generaliter non procedit.

§ VI.

DE ELECTIONE FACIENDA A MAJORI ET SANIORI PARTE CAPITULI, VEL IN CONCURSU POSTULATIONIS.

138. *Major pars capituli, quæ?* — Quæritur I. Quænam censeatur major pars capituli? Resp. I. *Major pars capituli* censetur ea, ubi est major numerus eligentium respectu totius capituli præsentis. Et notanter additur, « respectu totius capituli præsentis; » tum quia absentium, canonice citatorum, non est ratio habenda, cum ipsi sese alienos reddiderint, c. *Cum nobis.* 19, h. t.; tum quia de jure non sufficit habere majora, seu plura vota comparatione alterius minoris partis, text. clar. c. *Ecclesia vestra.* 48, h. t. sed requiruntur majora vota respectu totius capituli; ita ut, si sint duodecim vocales, requirantur saltem septem vota. c. *Cumana.* 50, h. t. et c. *Si cui.* 23, eod. in 6.

139. *Ad hanc sufficit excessus unius medii voti ultra medietatem.* — Sufficit autem quicumque excessus ultra medietatem, etsi foret unius medii voti, v. g. si essent tredecim vocales, septem vota jam sufficerent. Cum enim jura loquantur indistincte, quod valeat electio facta a majori parte capituli, et nulli addant debere esse excessum unius integri voti; ergo sufficit qualiscumque excessus: nam ubi jura non distinguunt, neque nos debemus distinguere. Abbas, c. *Cumana.* n. 9, h. t.; Card. de Luca, tom. I, discurs. I, de *Parochis.* n. 18; Bernardus Sannig. h. t. cap. IV, n. 9; Passerinus, cap.